

gutun informal batean. Irakasleak erran zidan inork ez zuela hitanoz idatzi idazlan batean! Lengoaia orok bitxikeria anitz baditu. Adibidez, frantsesa eta gaztelania erregistro ugarikoak dira, eta literatura arlo oparo bana dute. Txineraren (mandarinera) karaktere tradizionalak ere liluratu naute, munduko hizkuntza eskerga horiek zer bait “mentsa” edo “zoro” dute, euskarak duena, nonbait.

Zer aurkitu duzu euskaran, beste hizkuntzetan aurkitu ez duzuna?

Adierazkortasun handi-handiko egiturak. Beharbada aski *freaky* iduri luke, baina horiek oso berezko ditu euskarak. Hita-noa ikaragarria da, bakarra munduan, antza. Solaskidearekiko hurbiltasun sendoa eraikitzen du.

Euskara da gehien liluratu zaituen hizkuntza. Zergatik?

Nik dakizkidan mintzaira guztiak arras maite ditut. Baina, batez ere, euskara maitatzeko arrazoiak askotarikoak dira; orain dela oso guti artio arrotza izan zen mintzaira denbora labur samarrean oso etxeko bihurtu zait. Bertzalde, euskara oso-oso loturik da bere lurraldearekin, eta Euskal Herriaren lekuen berezko ezaugarriak kontuan hartuz ikasi dut: Baztanen, Arratian, Bilbon, Mutrikun, Atharratzen, ikasgelan eta irakasleen gelan: tokian tokiko berbeten edertasunak harrapatu nau, beste ezerk ez bezala. Orobat, “euskaldun” kontzeptua biziki gustatzen zait. Nire irakasleak euskaldun izateaz berba egin zuen egunaz gogoratzen naiz, konturazazi ninduen hizkuntza honek ez duela beste hizkuntza handi- goen araupean jokatzeko; hots, behin ikasita, atzeritar euskaldunok leku berezia daukagu euskal gizartean. Eraikitako lotura ez da hizkuntza hutsa, euskal kulturak milaka urtez hizkuntzarekin izan duen harreman estu-estuaren ondorioztat jotzen dut.

Euskara ikastea zaila dela diote zenbaitek.

Zer erran nahi dute baina, “zaila” erraten dutelarik? “Zailtasun” kontu horrek arras izorratzen nau, gero eta gehiago. Ez dakit zenbat pertsonak erran izan didaten gaztelania edo frantsesa ikastea errazagoa dela euskara baino. Euskara eta mandarinera ikastea nekeza dela erran dit jende andanak, adin guztietakoek. Gaztelania eta frantsesa erraza dela dioten artean, zenbat dira hizkuntza horietako batean mintzatzeko gai? Inor gutxi. Euskara

eta mandarineraren zailtasunaz mintzo direnetarik zenbatek solastatzen dute euskaraz edo mandarineraz? Aurreko taldekideek beste! Distantzia handia da “erraz”-etik “zail”-era, eta jendeak “erraz” erraten duelarik “ikasgarria” esanahikotzat hartzen dut eta “zail”, ordea, “eskuraezin”-tzat. Baina ez da hala! Frantsesa eta gaztelania hain errazak izango balira, hizkuntzarekiko interes apurra erakusten dugun lagun guztiok hitzun osoak izango ginatke!

Aitak eta amak beti galdetzen didate zertan nabilen, ea euskararen zein alderdi ari naizen arakatzen, biak oso ‘belarriprest’ dira

Zer esango zenieke euskara ikasi nahi dutenei?

Klasean egonez gero, zaila dela ikastea. Euskara kanpoan ere praktikatu behar da. Eraginkorragoa ez ezik, zatirik atsegina ere bada, nonbait. Bestalde, niri ikasteko balio izan zaizkidan kontu bi: idazki bat (liburu orri, artikulua, karte- la...) irakurtzen dudana guztietan, ulertzen ez ditudan hitz, esaera, perpaus eta egitura guztiak azpimarratzen ditut eta hor nonbait apuntatzen ditut. Gero buruz ikasten ditut. Adibidez, barnetegian, eguneko klaseetan egindako irakurmenetan nik erabiliko ez nituen gauza asko apuntatzen nituen, eta gero, klasetik irtenda, hitz horiek mugikorreko *Anki* aplikazioan sartzen nituen, eta astirik izanez gero berrikusten nituen. Horrek hiztegi handia eman zidan. Hiztegi barik ezinezkoa da ondo berba egitea edo idaztea, baita idazlan franko egin barik ere. Hiztegia eta gramatika neure kabuz ikasiz, askoz gehiago aurreratu dut. Osterantzean, egin tarte euskarari zure bizitzan. Batik bat, irakur itzazu gustuko dituzun gauzak, baina euskaraz! Nik dakidala, erdaraz den ia guztia euskaraz ere eskuragarria da. Euskaraz plazererako irakurtzea lortzea urrats handitatzotzen dut.

Zer duzu esateko, zubererari buruz?

Zubererak oso galdua dirudi euskara batuan, eta hein handi batean entelegatzen dut, probintzia ttipi-ttipia baita: Ondarroak Zuberoak bezainbeste euskaldun ditu. Zuberoak bitxikeria paketa baditu. Azentua, adibidez. Ez dator frantsesetik, zenbaitek hala pentsatzen badute ere; biarnes mintzairan du bere eratorpena. Hizkuntzaren erritmoa ere ikaragarria da, oso berezia gainontzeko euskalkien aldean, eta besteena bezain ederra. Hiztegia ere bai, alimaleko hitzak dituzte. Biarnesetik hartu ditu ele anitz, adibidez, *ments* (falta) eta *sordeis* (okerrago).

Euskara ikertzen ari zara. Zer zehazki?

Durhamen izango den *Hizkuntzak eta gizartea* konferentzian txostena aurkeztuko dut. Nire proiekturako egitasmoa hau da: *Zuberoa eta Bizkaiko Arratia* bailararen egungo dinamika linguistikoa. Zuberoa eta Arratia Euskal Herriko muturretan daude, eta jatorrizko hizkera biziki interesgarriak dituzte. Euskara batutik oso urrun daude, eta horren ondorioz, batua beste “komunikatzeko aldaera” baltitz bezala sailkatu dut, hango gizarteetan euskalkiak eta batuak leku desberdinak dauzkate eta. Erdararen pisua ere aztertu dut, eta oro har egoera linguistikoa nola eta zergatik aldatu den eta nola aldatuko den etorkizunean.

Arratiera ikertu duzu bereziki. Zein da berezitasuna?

Aditza itzela da! “Dostasu”, “dosku” eta “eustan” berbek liluratu naute. Berezko berbategi ugari ditu mendebaleko euskarak. Hori ez eze, asko aldatzen da leku batetik bestera. Aurreko batean afaria neukan igorretzar, ondarrutar eta mungiar lagunekin, guztiak bizkaierazko berbak zerabiltzaten, baina hainbat bider bakoitzaren hizkeraren berezitasunez jabetu nintzen. Igorretzarrak “geitu” zioen, “deitu” esateko; ondarrutarrak eta mungiarak “belu”... Tira, bizkaieraz berbaz nabilenean, aukeratu behar dut “gaur” edo “geur” esan, “afari” edo “afarixe”, aurrean dagoena zein den arabera.

Ingalaterrara itzuli zara, nola atxikitzen duzu euskara?

Iñaki nire lehen lagun euskaldunari esker! Edinburgoko bere etxean bi bider egon naiz jada. Halaber, adiskide batzuekin ari naiz harremanetan. Euskarari eustekotan, online bidezko hizketaldiak premiazkoak dira, Durhamen ez baitago norekin

DYLAN INGLIS- EK UTZIA

hitz egin. Beharrik, udan Mintzanet-ekin harremanetan jarri nintzen, eta orduz gerotik astero Ainara koordinatzailearekin solasean aritzen naiz. Ainarak eta biok hitanoz hitz egiten diogu elkarri, batuaz, eta hori erronka latza da! Beste aukerak eman izan dizkirate, eta berriki hasi naiz Busturialdeko adinekoen egoitzako egoiliar batzueguz berbetan, hori astero ere bai. Txinan bidaiatzen ari nintzela, nire eguneroko gogoetak eta bizipenak euskaraz idatzi nituen. Hori ederto baten zetorkidan euskarari balio konkretu bat emateko. Neure buruari euskaraz hitz egiten diot, eta gurasoen etxean nagoela nire katuari ere bai (hikaz, doike!). Euskaltzaindiak eginiko herri hizkeraren atlasa ere irakurtzen dut. Baina, kasu, hor bada “adikzio” gisako bat. Behin irakurtzen hasita, ezin dut neure burutik kendu. Euskara eta mapak bildurik... Gozamen hutsa!

Beraz, internet ezinbesteko lanabesa da euskarak bizirik iraun dezan.

Nire iduriko hil ala biziko eremua da. Zorionez, euskal edukia oso eskuragarria da. EiTB, irrati-kate makina bat, *Berria*, *Argia*, tokian tokiko aldizkariak, Wikipedia, Facebook, Google. Dena euskaraz. Twitter ez dut anitz ibiltzen, baina ematen du hor ari den euskal komunitatea bizi-bizirik dagoela. Arrenkura da sakelakoek euskarazko bertsiorik ez izatea. Mandarinera, frantsesa, gaztelania, ingelesa, guztiak daude aukeran. Zergatik ez euskara?

Euskal Herriko zure esperientziak zer diote lagunek eta etxekoek?

Aitak eta amak beti galdetzen didate zertan nabilen, euskararen zein alderdi ari naizen arakutzen. Biak oso “belarriprest” dira. Lagunak bekaitzez daude! Euskal Herria Ingalaterratik hain urrun ez egon

arren, euskal kultura erabat ezezaguna zaie eta eskuraezina da haientzat. Alabaina, galderak egiten dizkirate eta interesgarria iruditzen zaie. Abenduan, futbol taldearen parranda antolatu batean jokalariorol bana eman zitzaigun, eta lagunek niri *Olentzero* ipini zidaten!

Hizkuntzaz beste, zer iritzi duzu euskaldunari buruz?

Izugarri abegikorra dela. Euskaldunen ja-tortasunak harritzen nau. Bertako herrietan pertsona zoragarriak baino ez ditut topatu, eta kanpoan, berri, Shanghaiko Euskal Etxeak laguntza zoragarria eman zidan bertaratu nintzenerako. Mutrikun nagoen guztietan barnetegian ezagututako lagun batekin ateratzen naiz pintxo-potera, eta orain bere kuadrilla osoa ezagutzen dut. Pentsatu gabe onartu naute, oso jatorrak dira. ●

KATALUNIako INDEPENDENTISMOAREN AURKAKO EPAIKETA

IRREGULARTASUNAK

Ez dira auzipetuen abokatuak Kataluniako prozesu independentistaren aurkako prozesuan izandako irregulartasunak eta oinarritzko eskubideen urraketak salatzen dituzten bakarrak. Espainiako Estatuko zuzenbide-alorreko 120 unibertsitate-adituk ere salatu dituzte gertakariok manifestu baten bidez. “Matxinada eta sedizio-delituen banalizazioa” goiburukoa daraman testuan diotenez, ez zen egon fiskaltzak eta Auzitegi Gorenak deskribatutako tipo penaletan jasotako indarkeriarik, ez 2017ko irailaren 20ko gertakarietan ezta urriaren 1 eta 3koetan ere. Auziaren irregulartasunak ez dira gutxi.

TESTUA | **JESÚS RODRÍGUEZ** / LA DIRECTA
ARGAZKIAK | **DANI CODINA** / LA DIRECTA

“Oinarritzko eskubideen eta askatasun publikoen urraketa, urriaren 1aren ondorengo erantzun penala eta Espainiako Konstituzioaren 155. artikuluaen aplikazioa direla eta” izenburuko txostenean Rafael Ribó arartekoak dioenez, “Auzitegi Gorenak eta Auzitegi Nagusiak esku-mena beren esku hartu izana trikimailu prozesal nabarmena da eta gauza objektiboa da Kataluniako Auzitegi Nagusia auziaz ez arduratzea dela trikimailu horren xede bakarra. Zuzenbide-alorreko profesionalen manifestuaren ildo berean, honela jarraitzen du: “Fiskalak eta instrukzio-epaileek deskribatutako gertakariak argudio maltzurretan oinarritzen dira eta ez datoz bat benetan

gertatutakoarekin. Matxinada, sedizioa, terrorismoa, antolakunde kriminala eta tankerako delituak instruitzerakoan legezkotasun penalaren printzipioa urratzen denean zigor zentzagarriak ezartzea eta etorkizunera begira jarre-ra politiko jakin batzuk burutik kentzea izaten da helburua”.

Joan Queralt Bartzelonako Unibertsitateko Zuzenbide Penaleko katedradunaren iritziz, “ikuspegi juridiko eta prozesal batetik, prozesu independentistaren aurkako prozesuan disfuntzio larriak gertatu dira eta disfuntzio horiek juridikoki baliogabe eta demokratikoki zeharo bidegabe bihurtzen dute prozesu osoa”. Bere haserrea agertzen du indarkeria egon zela entzuten duenean.

“Katalunian eta Espainian ederki asko dakigu matxinada bat zer den: Tejero teniente koronelarena izan zen azkena. Hura matxinada bat izan zen. Katalunian gertatu dena izan daiteke politikoki eztabaidagarria, gaitzesgarria edo txalagarria, bakoitzak bere ikuspegia dauka, baina ez da inolaz ere izan indarrean dagoen zigor-kodeko delitu bat”. Carme Herranz Col·lectiu Ronda taldeko abokatu iritzi berekoa da: “Auzitegi Gorenean laborategi juridiko bat egin dute, Frankenstein bat. Matxinadaren indarkeria espiritual da, ez fisikoa; laborategiko eraikuntza hutsa da”.

Jordi Cuixarten defentsataldeko kidea dugu Àlex Solà, Marina Roigekin eta Benet Salellasekin batera, eta haren esane-

ARAU

tan “politikan esku hartzeko izan duten presaren ondorioz, alde batera utzi dituzte prozesu penaleko berme guztiak. Gorenaren beraren doktrinaren aurka eginez, Marchena epaileak berak behin eta berririo esan du ez dela oinarritzko eskubideez hitz egiteko unea. Kasu honetan dena da salbuespenezkoa. Kasu honetan etsaiaren zuzenbide prozesala ari dira aplikatzen”. Queralt katedradunak zera gehitu du: “pentsamendu ofizialetik aldentu diren buruzagi politiko baketsuen aurkako bidegabekeria luze eta larri baten atariko tristea baino ez da hau dena”.

Zenbait legelarik diotenez, berariazko estrategia bat dago irregulartasun eta urraketa guztion atzean. “Euroaginduekin beste inon baino argiago ikusi

“Epaiketa politikoak agerian uzten ditu batetik, Estatuaren izaera, bestetik, indarrean dagoen ordena iraunaraztea dela zuzenbidearen eginkizuna”

da Llarenak estrategia bat zeukala eta bere erabakien edukia egokituz joan dela gertatuko zitzaiola uste zuenaren arabera. Belgikak euroagindua ez onartzeko arriskua zegoela ikusi zuenean, erretiratu egin zuen. Epaile batek ezin du estrategiarik eduki. Euroagindua formulario bat da eta Carmen Lamela epaileak ustelkeria-delituari zegokion laukia markatu zuen. Amarru bat izan zen”, nabarmentzen du Herranz abokatuak. Kautelazko neurrien kasuan ere estrategia hori bera aplikatu dute Queralt irakaslearen ustez: “Neurrigabe erabili dute behin-behineko espetzealdia, hautetsiak inhabilitatzea baitzen haien xedea, eta legeak dioenaren kontra egin dute, nahiz eta Konstituzio Auzitegiak erabakiok be-